

Brendel János

A kortárs magyar képzőművészet jelenléte és visszhangja Lengyelországban 1960-1987

Amikor hozzáláttam e cikk megírásához, úgy tűnt, választ tudok adni a címben jelzett kérdésre. Sajnos nem így történt. Nem vitás, a legfőbb akadályt az idevonatkozó kutatások hiánya jelenti.¹ A témára vonatkozó, rendelkezésünkre álló, viszonylagos szegényes bibliográfiai adattár mintegy 120 sajtópublikációt tartalmaz az 1951-1987-ig terjedő időszakra, megjegyzendő, hogy valószínűleg nem teljes, főként a vidéki napilapok recenzióit mellőzi. Mi több, az említett bibliográfia már csupán felületes áttekintése is automatikusan kizárja vizsgáldásunk köréből a jelenleg ismert publikációk igen lényeges százalékát. Részben azért, mert a képzőművészeteknek csupán perifériáit érintik, részben, mert csupán említésre méltatják magyar művészek kiállításait avagy részvételét nemzetközi kiállításokon. Bibliográfiáink úgyszólván teljesen mellőzik a kiállítási katalógusokat és egyéb kiadványokat.²

A bibliográfiai adatok hiányosságával szemben megközelítően pontos adatokkal rendelkezünk az 1955 és 1972 között rendezett magyar képzőművészeti kiállításokról, feltehetően csupán néhány rendezvény került el figyelmünket. Sajnos, az ezt követő, az 1987-ig terjedő években rendezett kiállításokról ismeretünk igen hiányosak, főként a Varsói Magyar Kulturális Intézet adataira, illetve az általuk rendezett kiállítások kimutatására támaszkodik.³

Vizsgálódásainkat az 1950-es évekkel kezdjük, amikor hazánkban, és Lengyelországban a szocialista realizmus konszolidációja a képzőművészeti életben is a szellemi horizontok egyre nagyobb méretű beszűkülését és abszolút keleti orientációját eredményezte.⁴ A lengyel kritika érdeklődésének középpontjában természetesen a szovjet képzőművészet állott, de figyelemmel követték a képzőművészeti élet eseményeit más szocialista országokban is. Így például beszámolók jelentek meg az évente megrendezett Magyar Képzőművészeti Kiállításokról, de úgyszólván ez minden, amit az ötvenes évek első felében a lengyel olvasó megtudhatott a kortárs magyar képzőművészetről. 1951 és 1955 között összesen nyolc, a témát érintő cikk jelent meg a lengyel sajtóban, közülük kettő a Lengyelországban élt Csorba Tibor akvarelljeit méltatta. Itt jegyezzük meg, hogy Csorba kiállításai az elkövetkező években is megkülönböztetett helyet kaptak a lengyel sajtóban.⁵ A szóban forgó évek egyetlen kiemelkedő jelentőségű magyar kiállítását 1951-ben rendezték Varsóban a Zachetaban, mely a kor követelményeinek

megfelelő válogatásban mutatta be a felszabadulás utáni magyar képzőművészetet. Az 1955-ben Varsóban rendezett Fiatal Művészek Nemzetközi Kiállításán számos magyar művész is részt vett; közülük Domanovszky Endre Kohász című festménye II. díjat, Bolgár József Népi törvényszék című műve III. díjat kapott, míg Szemerédy Sztálinváros című grafikáját diplomával tüntették ki. Ismeretlen szerző Braz Kohász című szobra a Munka Díját kapta meg.⁶

1955-ben, a varsói "Arsenal" kiállító termeciben rendezték meg a Fiatal Lengyel Művészek kiállítását, a Világ Ifjúságának és Egyetemistáinak V. Világfesztiválja alkalmából. A kiállítás "Przeciw wojnie", pezeciw faszyzmowi- "A háború és a fasizmus ellen" címet viselte, résztvevői 26-33 éves művészek voltak. Idézzünk egy-egy mondatot az egykori kritikából. Andrzej Matuszewski a kiállítás egyik poznani résztvevője így jellemezte a kiállítást: "rossz képek remek kiállítása volt.", Paulo Ricci az Unita munkatársa írta a fiatal művészekről, hogy azok inkább "szörnyalakokat óhajtottak ábrázolni s képeiket egzisztenciális nyugtalansággal feltölteni, mintsem erőt és bizalmat sugározni."

A rendezvény mérföldkövet jelentett a lengyel képzőművészet II. világháború utáni történetében, de jelentősége nagy az ország határain túl is, hiszen lényegében megkérdőjelezte a marxista esztétika, a szocialista realizmus dogmáit s tette ezt nyilvánosan, szervezeten, tegyük hozzá, 1956 előestéjén.

Az expozíció óriási vitát váltott ki, amely mindenekelőtt a képi deformációra, az expresszivitásra koncentrált, mint a realizmustól - szocrealizmustól való eltávolodás egyik lehetőségére. Bár a kultúrtörténetben határozott, pontos cezúrákat nem húzhatunk, hiszen a változások mindig is hosszú folyamatok eredményeként születnek s az előző jelenségek a hanyatlás időszakában még hosszú évekig visszacsengenek, mégis azt mondhatjuk, az említett kiállítás a lengyel képzőművészeti szoc-realizmus végét jelentette s egyben megnyitotta az európai, egyetemes képzőművészeti életbe való bekapcsolódás folyamatát vagy másképpen a vég kezdetét. Ez a nyitás egyedülálló jelenség volt s hosszú éveken át az is maradt a volt szocialista országokban. Jelentősége, úgy gondolom felmérhetetlen hazánk képzőművészeti életének szempontjából is, bár a közvetlen hatásra még évekig kellett várni.

A fentemlítették a nyugat-európai kortárs művészet iránti egyre növekvő érdeklődéssel párosultak. A lengyel-magyar képzőművészeti kapcsolatokban új helyzet volt kialakulóban. Lengyel szempontból a továbbra is dogmatikus szocialista realista hivatalos magyar képzőművészet érthetően egyre érdektelebbe vált, míg az európai művészeti élet vérkeringésébe magának egyre dinamikusabban helyet követelő lengyel művészet Magyarországon fokozott tekintélyre tett szert az elkövetkező években, főként a fiatal

művészek körében. A kibontakozó politikai liberalizmus s abból fakadóan a kelet-európai országok közötti határok megnyitása új lehetőségeket teremtett, melyeket a magyar kulturális élet irányítói korántsem használtak ki, sőt úgy tűnik, a kapcsolatok kiszélesítését nem tartották kívánatosnak. Pedig szembeütően sokasodtak a külföldi kiállítások. A szocialista országok közül szovjet, román, bolgár, csehszlovák, jugoszláv, NDK-s kiállítások egész sorát nyitották meg, de számos nyugat-európai, sőt japán és amerikai tárlatot is megtekinthetett a lengyel közönség. Ezek mellett igen szerény volt a magyar képzőművészet jelenléte a lengyelországi kiállító termekben. Az ötvenes évek második felében a már említett Csorba T. kiállításait figyelmen kívül hagyva csupán négy képzőművészeti kiállítást rendeztek, bár ezek túlnyomó többsége széles keresztmetszetet nyújtott a hivatalos hazai művészetről. Közülük a VII. Magyar Képzőművészeti Kiállítás anyagából válogatott bemutatót 1959-ben rendezték Varsóban. Úgy a kiállítás, mint annak katalógusában Aradi Nóra bevezetője - mint arra S. Krzysztofowicz-Kozakowska rámutatott - még mindig a Rákosi által meghirdetett pártművészet kontinuitásáról tanúskodott.⁷

Az ötvenes évek második felében bekövetkezett eltérő orientációt mi sem illusztrálja jobban mint az a tény, hogy Lengyelországban mintegy hat évvel korábban jelent meg publikáció Moholy-Nagy Lászlóról, mint Magyarországon, hogy Vasarelyt már 1957-ben reprodukálta a *Przeгляд Artystyczny*.⁸

Az 1960-as évek elején úgy tűnik, a magyar képzőművészet bojkottálta a lengyel kiállítási termeket. 1960 és 1963 között csupán három magyar kiállításról tudunk, a Lodzban rendezett Nemzetközi Balesetvédelmi Plakátkiállítás magyar szekcióján kívül. Ezt a távolléte hűen tükrözi a lengyel sajtó hallgatása. 1960-ban került bemutatásra egy válogatás fiatal magyar képzőművészek alkotásaiból. Élénken reagált a sajtó, de egy teljes évet kellett várni a következő, a Magyar Forradalmi Plakát Kiállítására, melyen többek között Uitz Béla és Berény Róbert munkáit állították ki. A kiállítás recenziója a *Przeгляд Artystyczny*-ben jelent meg.⁹ A következő két évben egyetlen magyar témájú publikáció sem jelent meg. Ami viszont feltétlenül új jelenség és megkülönböztetett figyelmet követel, az a lengyel és magyar képzőművészek között kialakuló és egyre élénkebb kapcsolatokra valló egyéni kiállítások feltűnése lengyelországi galériákban, magyar művészek részvétele különböző művészeti rendezvényeken, pleinaireken. 1961-ben Szegedy Dobó Illés és Remenyik Lajos állítottak ki Krakkóban, Gyarmathy Tihamér a " Varsói Ősz" Zenei Hetek alkalmából Varsóban 1963-ban rendezett egyéni kiállítást, 1964-ben Menyhárt József mutatta be grafikáit Poznanban. Mindez a kezdet volt csupán hiszen 1965-től sokasodtak az egyéni kiállítások. A Galeria El Elbląg Kassák kiállítást rendezett, Gyarmathy Tihamér Wrocławban, Gdańskban, és Poznanban,

Gádor István Krakkóban, Szlovák György Varsóban állították ki. Az előző években Gyarmathy Tihamér és Ádám Judit Csickában, az "I. Nemzetközi plein-air" vettek részt, 1965-ben Gyarmathy újból Lengyelországba utazott az I. Elblági Térplasztikai Biennáléra, míg Vajda Júlia a Zielona Górában rendezett "Złote Cronon" vett részt. Afanaszjev lengyel filmrendező az elblági biennálnál dolgozó Gyarmathyról és térplasztikáiról filmet készített "A Vas virágai" címen melyet a varsói televízió mutatott be. A felsoroltak mellett számos tematikus ill. csoportos plakát grafikai, karikatúra és színpadi tervek bemutatójára is sor került.¹⁰ Elgondolkodtat, hogy sem a felsorolt egyéni, sem pedig a csoportos kiállításokról nem jelent meg recenzió.

1965-ben rendezték meg első alkalommal a Népi Demokratikus Országok Festőinek és Költőinek Bemutatóját Szczeczinben (a következő évek bemutatói már csak képzőművészetekre szorítkoztak), természetesen magyar művészek részvételével, melyre úgy ez évben, mint a következő kiállítások alkalmával rendszeresen néhány semmitmondó mondattal reagáltak a kiállításokat méltató kritikák.¹¹ Néhány újabb nemzetközi rendezvény is jelezte Lengyelország élénk képzőművészeti életét, közülük a legfontosabbak az 1967-ben először megrendezett varsói Nemzetközi Plakát Biennálé és a Krakkói Nemzetközi Grafikai Biennálé. Mindkettőn rendszeresen részt vettek magyar művészek is különösebb siker nélkül. Sőt, az I Varsói biennálé kritikusa erősen elmarasztalta a kiállítás magyar résztvevőit: "a magyarok kitaposott utakon járnak, elavult grafikai divatot követnek még akkor is, amikor utánoznak."¹² A krakkói grafikai biennálé recenziójában viszont megemlíti Gross Arnoldot, Vasarelyt, Kondor Béla és Vasarely művét pedig reprodukálja.¹³

Ugyanebben az évben /1967/ a varsói Tudomány Palotájában rendezték meg a háború utáni évek talán legsikeresebb magyar kiállítását, melyen többek között Bálint Endre, Czöbel Béla Ferenczy Béni, Gross Arnold Kmetty János, Kerényi Jenő Kokas Ignác, Lakner László Martyn Ferenc és Schaár Erzsébet műveit állították ki.¹⁴

A fentiekén kívül a hatvanas évek második felében továbbra is számos magyar kiállítás gazdagította úgy Varsó, mint a vidéki városok kulturális életét, hiszen évente majd tíz magyar kiállítás megnyitására került sor.¹⁵ Többségükben grafikai alkotásokat és plakátokat exponáltak. Közülük Szász Endre és Würtz Ádám grafikai kiállításait és Gyarmathy Ágnes színpad és kosztüm terveinek bemutatóját említjük itt meg.¹⁶ Mégis, az évtized másik, kiemelkedő eseményének a témánkhoz közvetlenül nem kapcsolódó Mednyánszky - kiállítás tekinthető, melyet a Varsói Nemzeti Múzeum mutatott be.¹⁷

Az új, vagy második magyar avantgarde mozgalom a hatvanas évek végén konszolidálódott, mely folyamatot az 1968-ban rendezett ún. "Iparterv" kiállítás zárta le, habár magán a kiállításon résztvevő a progresszív magyar művészeknek csupán egy csoportját képezték. E kiállítás lezárt egy korszakot s egy újat nyitott meg. Résztvevői a kiállítástól távolmaradt progresszív művészekkel közösen rakták le a mai magyar kortárs képzőművészet alapjait. Az általuk képviselt új művészeti irányzatok elfogadtatása hazánkban még évekig komoly nehézségekbe ütközött. E csoport első közös külföldön rendezett kiállítására éppen Lengyelországban került sor 1970-ben Poznanban, Lodzban és Szczecinben. Az "Ipartervesek" közül Pak Imre, Baranyay András, Frey Krisztián, Hencze Tamás, Keserű Ilona, Konkoly Gyula, Lakner László, Nádler István és Tót Endre állítottak ki. E listát a magyar avantgarde művészet néhány idősebb tagja egészítette ki: Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér, Papp Oszkár, Vajda Júlia, Lantos Ferenc és Veress Pál, valamint néhány más művészeti csoportosulással elkötelezett fiatal művész: Csáji Attila, Csutoros Sándor, Fajó János, Fóth Ernő, Haraszi István, Pauer Gyula, Paizs László, Gyarmathy Gábor, Temesi Nóra, Tilles Béla, és Karátson Gábor. A kiállított művek közül számosat megvásároltak lengyel múzeumok.¹⁸ A sajtó ez esetben is néma maradt. Itt említsük meg talán, hogy sem a Művelődésügyi Művészek Szövetsége nem voltak hajlandók beleegyezésüket adni, pedig már 1970-et írtunk. Mintegy kiegészítése volt a fenti kiállításnak az 1972-ben Varsóban a Foksal Galériában rendezett magyar konceptiális művészeti kiállítás, melyen a Poznani kiállításból "kimaradt" "Ipartervesek": Erdély Miklós, Jovánovics György és Szentjóby Tamás, valamint Lakner László és Pauer Gyula állítottak ki. A hetvenes évek elején az említett művészek közül Pak Imre Wrocławban állított ki, míg a poznani Galeria Akumulatory Pak Imre és Lakner László műveiből rendezett bemutatót, újból csak visszhang nélkül.

A poznani Galeria Akumulatory vezetője Jaroslaw Kozlowski, fiatal képzőművész 1972-ben a konceptuális művészetek s a mail artt /levelező művészet fénykorában tette közzé szövegét Sieć-Net-Háló címen. A felhívást külföldi művészeknek, teoretikusoknak, művészeti kritikusoknak küldte meg, köztük számos magyarnak. felkérve őket, katalógusaikat, kiadványaikat küldjék meg a megadott címekre, sokszorosítsák a NET szövegét, bővítsék ki annak címlistáját ismerőseik címével. Az eredmény minden várakozást felülmúlt. Néhány hónap múltán naponta érkeztek a küldemények az egész világról, Ausztráliától Dél-Amerikáig, hogy az európai országokat ne is említsük. E kezdeményezés a magyar képzőművészek kapcsolatait is felélénkítette. Ennek a poznani akciónak az eredményeként jött létre többek között egy Argentínában s egy Ausztráliában rendezett magyar avantgarde kiállítás.

Kozłowski kezdeményezése végül is felmérhetetlen segítséget jelentett az egyre erősödő magyar avantgarde számára.

A magyar avantgarde művészeinek bemutatkozása természetesen csak egy szerény hányadát képezte a Lengyelországban ez idő tájt megnyílt magyar kiállításoknak, melyek úgy jellegükben mint számukban mintegy folytatását jelentették az előző évek kiállítási gyakorlatának.¹⁹ Mindazonáltal a fiatal magyar avantgarde művészet kiállításai új friss erőt és értékeket jelentettek mindenekelőtt a lengyel szakmai közönség számára. Mint már említettem, 1973-tól nem áll rendelkezésünkre kiállítási krónika, így meg kell itt elégednünk a Magyar Kulturális Intézet által rendezett kiállítások listájával, melyet csupán néhány rendezvénnyel tudunk jelenleg kiegészíteni. A program így is imponáló, bár jónéhány pozíció bizonyára vita tárgyát képezhetné. De lássuk a programot. Először talán, már a XX. század klasszikusainak számító művészek sora: Bálint Endre, Bortnyik Sándor, Egri József, Kondor Béla, Medgyessy Ferenc, Szőnyi István, Vajda Lajos és Würtz Ádám. Ha már a klasszikusokról van szó, itt említsük meg Munkácsy Mihály nagyméretű kiállítását, melyet a Poznani és Varsói Nemzeti Múzeum mutatott be 1978-ban. A kiállításról több méltatás is megjelent.²⁰

Mindenképpen elismeréssel kell szólnunk az úgyszólván évente rendezett a képzőművészet egy-egy területét átfogóan bemutató kiállítások sorozatáról. Így 1973-ban "Mai magyar iparművészet", 1974-ben "Mai magyar grafika", 1976-ban A Fiatalok Stúdiójának Kiállítása, s - nem az Intézet rendezvényeként - a szentendrei festők kiállítása, 1977-ben kortárs magyar művészet, 1978-ban "Magyar Művészet a XX. században" és magyar karikatúra kiállítás. A rendezvények eddigi dinamikája 1981-1983 között - közismert okokból - minimálisra csökkent, de 1984-ben már ismét gazdag kiállítási programmal jelentkezett a Varsói Magyar Kulturális Intézet. A félbeszakadt felsorolást folytatva: 1984-ben fiatal művészek kiállítása, 1986-ban Fiatal Szentendrei Művészek kiállítása, A Fiatalok Stúdiójának iparművészeti kiállítása, 1987-ben Fiatal Magyar Művészek kiállítása. Ez utóbbin közel száz mű szerepelt. Az egyéni kiállítások hosszú listáját a jegyzetekben találja meg az olvasó.²¹ A kritika továbbra sem kényeztette el a magyar művészeket, évente alig néhány írás kommentálta a lengyelországi kiállításokat, bár előfordult néha, hogy magyar művészeket mutatott be a szaksajtó.²²

Összegezve az elmondottakat, az elmúlt negyven év alatt megközelítően 150 magyar képzőművészeti kiállításra került sor Lengyelországban, melyeknek programja a hetvenes évek elejéig véletlen - és alkalmoszerű volt. Az expozíciók túlnyomó részét grafikai művek és plakátok töltötték ki, míg szobrok igen ritkán kerültek bemutatásra. A lengyel sajtó mintegy 90 írást szentelt magyar művészeknek, ebben a számban nem szerepelnek a

nemzetközi rendezvények kritikái. A felsorolt adatoknak csupán információs jelleget tulajdoníthatunk, feltehetően a jövőbeli kutatások eredményeként úgy a kiállítások listája, mint az idevonatkozó bibliográfia tovább fog gazdagodni. Áttekintésünkben, mint az olvasó bizonyára észrevette, figyelmen kívül hagytuk a képzőművészetek néhány területét: a fényképészetet, a hetvenes évek művészetének néhány efemerikus jelenségét, az építészetet, és a belső építészetet, stb. A kép, melyet a fentebb közölt információk vázolnak fel, igen felületes. Ahhoz, hogy e rövid ismertetés címében jelzett kérdésekre kimerítő választ tudjunk adni, beható elemzésre vár jónéhány probléma. Néhányat említsünk meg közülük. Mindenekelőtt, legalább is a fontosabb csoportos kiállítások résztvevőinek névsorát kell majd rekonstruálni, azok művészeti színvonalát meghatározni. Külön elemzésre vár a lengyelországi nemzetközi rendezvények, főként a krakkói és varsói biennálék, valamint a szccecini népi demokratikus országok képzőművészeti seregszemléjének magyar részvétele, ez utóbbi esetében a magyar kiállítók kiválasztásának módja. Egy új, bár kommercionális rendezvény, a Poznani Nemzetközi Vásár által néhány éve rendszeresen megrendezett "Interart"- a szocialista országok első nemzetközi képzőművészeti vására -beható tanulmányok tárgyává kell hogy váljon. Ez esetben is a kiállított művek összetétele lehet az elemzések kiindulópontja, de a lengyel múzeumi vásárlások analízise talán megnyugtatóbb képet tudna nyújtani a magyar művészet iránti lengyel érdeklődésről mint, a sajtó. Ez utóbbi fájó pontja vizsgálódásainknak, ezért is kell több figyelmet szentelni e kérdésnek a jövőben.

Jegyzetek

1. Mindeddig az egyetlen tanulmány, mely a XX századi magyar művészet lengyelországi kutatásait és bibliográfiáját feldolgozta: Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska, Stan polskichbadań nad wegierska sztuka XIX wieku. in. Seminaria Niedzickie. Stan badań nad artystycznymi polskoczesko-slowacko-wegierskimi Kraków 1981 51-55 oldal. E rövid áttekintés mindössze 29 publikációt ill. kiállítást említ, melyek közül a XX sz. második felének magyar művészetére csupán nyolc pozíció vonatkozik.
2. Plastyka Węgierska w czasopismach polskich. Zestawienie bibliograficzne za lata 1951-1987 kézirat, 1988. E bibliográfiát a Varsói Magyar Kulturális Intézet megrendelésére a varsói lengyel Nemzeti Könyvtár készítette el.

3. Az 1972 végéig Lengyelországban rendezett kiállításokról pontosan informált az 1973 végéig megjelent folyóirat, a Przegląd Artystyczny kiállítási krónikája. A helyébe lépő új folyóirat a Sztuka már nem vezetett hasonló krónikát.
4. Beleértve Kína, Észak-Korea és Vietnam művészetét is. Túl ezeken, a sajtó megkülönböztetett figyelmet szentelt a népművészeteknek. Az ötvenes évek első felében megjelent publikációk egyharmadát a népművészeti tematikájú cikkek képezik.
5. A Lengyelországban élt, 1985-ben elhunyt Csorba Tibor művészetét tárgyaló, ill.a festő tollából származó mintegy 40 publikációt jelen írásomban nem vettem figyelembe.
6. Międzynarodowa Wystawa Sztuki Młodych, Warszawa 1955. A kiállításról informál a Przegląd Artystyczny 1955 nr 3-4
7. S. Krzysztofowicz-Kozakowska id.cikk. 53 oldal
8. Ledochowski Aleksander, Ujarzmione przastrzenie /László Moholy-Nagy/, Ekran 1958 nr 39: Vasarely V. Studium kinetyczne 1954. in. Przegląd Artystyczny 1957 nr. 5.
9. Garztecka Ewa Wystawa młodej plastyki węgierskiej / w Warszawie / Trybuna Ludu 1960 nr 270; Stekker Elżbieta, Młodość nie ujawniona / Wystawa plastyki węgierskiej w Warszawie /Tygodnik Demokratyczny 1960 nr 39: Stec Eugeniusz. Węgierski plakat rewolucyjny /wystawa w Warszawie/. Przegląd Artystyczny 1961 nr 3.68-69 o.
10. 1961 - Węgierski plakat rewolucyjny, Varsó; 1961 - Plakat Węgierski, 73 mű, Varsó; Magyar karikatúrák a Ludas Matyiból, Varsó, Magyar kortárs grafika Inowroclaw; 1965 - Magyar grafika Magyarország felszabadulásának XX. évfordulója alkalmából, Bvdgoszcz, Magyar színházi plakát. Ponań Magyar bábszínházi diszletek, Varsó.
11. Az 1987-ig megrendezett Szczecini Nemzetközi kiállításokról mintegy 27 cikkben tesznek említést magyar kiállítókról.
12. Rojko Szymon, Z ulicy do złotych medali. I Niędzynarodowe Biennale Plakatu Przegląd Artystyczny 1967 nr 1
13. Przegląd Artystyczny 1967 nr 1. Itt jegyezzük meg, hogy a II. krakkói biennálen Gross Arnoldot elismerésben részesítették.

14. A kiállításokról igen pozitív kritika jelent meg a Przegląd Artystyczny varsói kiállítási krónikájában. 1968 nr 1. A kiállításon 70 festményt és 30 akvarellt mutattak be.
15. 1966 - Kortárs magyar Ex-libris Zielona Góra és Gorzów, Csiky Tibor Krakkó; 1967 - Domanovszky Endre Varsó, Csáji Attila Pozna, Magyar alkalmazott grafika /22 szerző/, Varsó, Magyar grafika a XV. századtól 1938-ig Varsó, Magyar plakát kiállítás Varsó. Fekete Béla Poznań, Magyar alkalmazott grafika és plakát Poznań; 1968 - Magyar filmplakátok Stargard, két két Stargard, Magyar turisztikai plakát Szczecin, Magyar kortárs grafika Varsó, Művészi magyar alkalmazott grafika Varsó. 1969 - Bognár Zoltán grafikája Tarnów. Magyar forradalmi plakát Szczecin, Würtz dóm grafikái Varsó, Poznan Szczecin, Ézsiás Anikó, Nagy Edit és Vasas Ferenc grafikái Krakkó. Magyar festészet a XIX-XX században /reprodukciók?/ Varsó. Magyar iparművészet a XIX és XX. században Tarnów, Miskolci művek grafikái Katowice. Magyar iparművészet - miskolci napok Katowice. Magyar reklám plakát /10 mű Varsó, Magyar művészek grafikája Wrocław, Magyar filmplakát és politikai plakát Pieszów, Nyiregyházi művészek kiállítása a bieszczadi plein air után.
16. Szász Endre Tarnówban, Würtz Ádám Varsóban, Poznanban és Szczecinben, Gyarmathy Poznanban állítottak ki.
17. Az 1969-ben rendezett kiállításon 70 festményt és 30 akvarellt állítottak ki. A kiállításról két cikk is megjelent: Sławomir Poldok, László Mednyánszky, Przegląd Artystyczny 1970 nr 4. valamint Csorba Tibor, László Mednyánszky i jego związki zPolską /Wystawa w Warszawie/ ;Życie Warszawy 1969 nr 288.
18. A Poznani és szccecini Nemzeti Múzeum, valamint a lodzi Muzeum Sztuki.
19. 1971 - Magyar művészek kiállítása Koszalin, Pásztor Gábor, Gross Arnold, Szabó Vladimír kiállítása Varsóban, Kondor Lajos Varsó, Feledy Gyula grafikái Katovicében és Bielsko Bialában, Faragó Miklós festészete Wębrzeźno, Székesfehérvári művészek kiállítása Krakkó, Debreceni művészek kiállítása Lublin, Magyar politikai plakát Słupsk, A Magyar Népköztársaság 25' éve Lublin, B. Ildikó művei Varsó. 1972 - Magyar filmplakát kiállítás Poznań, Feledy Gyula grafikái Poznań, Feleky Gyula grafikái Varsó, Zala Tibor grafikái Toruń, Öt magyar grafikus művei Varsó, Magyar grafika-14 művész 61 alkotása. a IV. Krakkói Nemzetközi Grafikai Biennálé alkalmából.

20. Garztecka Ewa, Klasyk malarstwa węgierskiego. Munkácsy w Muzeum Narodowym w Warszawie. Trybuna Ludu 1978 nr 91., Hendrykowska Małgorzata, Munkácsy Mihály: na przedpolu realizmu krytycznego. /Wystawa w Poznaniu/ Sztuka 1978 nr 3
21. 1973 - Szlovák György grafikái, Csohány Kálmán grafikái, Kokas Ignác, Varsó, Debreceni művészek kiállítása Lublin / nam a V.M.K.I.rendezvénye/, 1974 - Magyar és Lengyel képzőművészek kiállítása, Magyar primitív festő és szobrászművészek kiállítása, Pásztor Gábor grafikái, Varsó, 1975 - Paulikovics Pál üveg, Kovács Ferenc szobrai, Szabados Árad grafikus és Schéner Mihály festőművész kiállítása, Varsó 1976 Bán Mariann és Szilasi Anna kerámikus és textilművész munkái, Cságoly Klára textilművész kiállítása. Varsó 1977 - Varga Imre szobrászművész kiállítása Varsó, Szemethy Imre grafikus kiállítása, Segesdi György grafikái és térkompozíciói Széchenyi Lenke textiljei, Incze Judit szobrászművész és Galambos Tamás festőművész kiállítása Varsó, 1978 - -Pak Imre grafikái., A Szombethelyi Textilbiennálé anyagából kiválasztott textilművészetkiállítás. A Székesfehérvári István Király Múzeum anyagából válogatott XX. századi magyar művészeti alkotások, Magyar karikatúra kiállítás, Hübner Aranka textilművész kiállítása Varsó. 1979 - Magyar alkalmazott grafikai kiállítás. Az Iparművészeti Főiskola hallgatóinak munkái Drégely László festményei és szobrai, Kondor Béla grafikái Schrammel Imre kerámiaja-, Kolozsváry Bálint grafikái, 1980 - Az Iparművészeti Főiskola hallgatóinak textiliái, Schmall Károly grafikái, Záborszky Gábor festményei, Lugossy Mária és Bohus Zoltán kispasztikái, Hajas Tibor kiállítása Galerie Permotó /nem a V.M.K.I. rendezvénye./ 1981 - Benkő Ilona kerámiai 1983 - Makrisz Zizi Mozaikok, Angyal László festményei, Lőrinczy Gyárfás Jenő festményei, Laczó Henriette és Pásztor Beatrix jelmez és diszlettervezők kiállítása, Kondor Béla grafikái, Kós Klára kiállítása /Rydgoszcz/. 1985 - A Budapesti Kispasztikai Kiállítás magyar anyagából válogatás, Harsay Ilona művei, Az év legjobb plakátja, A Magyar Hírdető reklám plakátjai. 1986 - Kecskés Ágnes gobelinjei és Gajzágó Sándor festészete. A fent említettekén kívül nem a V.M.K.I. rendezésében Hajas Tibor Dark Elash - Performance, Galeria Remont, Varsó 1978.;Hiroshima mon~
~mour, Galeria Labyrinth, Lublin 1978, Kortárs magyar textilművészet, Varsó, 1979, Magyar művészek kiállítása - Opole, 1988.
22. 1970 - Kowalska Pożena, Węgierski rekonesans. Odra 1970 1 sz, 89-91 o., Jaskuła Ryszard Cz. Współczesna grafika węgierska. Pomorze

1970 2.sz.15.o., Németh Lajos, Wczoraj i dziś plastyki węgierskiej. Projekt 1973 3.sz.10-17 o., Wróblewska Danuta, Rojko szymon, Z daleka i z bliska. Projekt 1973, 3.sz. 18-27o. IJK, Plastycy z Debreczyna /Wystawa w Lublinie/. Kamena 1973 18.sz. 10.o., Garztecka Ewa, Przygoda fascynująca. Wystawa Imre Vargi w Warszawie/ Trybuna Ludu 1974 143.sz 8.o., Jaworski Marek, Na przykład: Szentendre. Plastyka na Węgrzech. Trybuna Ludu 1974 313sz.7.o., IJK, Plastycy z Debreczyna /Wystawa w Lublinie/ Kamena 1974 24.sz.12.o., Garztecka Ewa, Budapeszt /Sztuka Węgierska na wystawie w Warszawie/. Trybuna Ludu 1975 17.sz.8.o., Fábíán László, Odmiany dą, eń konstruktywnych./ Współczesna plastykawęgierska. Nowy Wyraz 1975 6.sz.40-45 o., Eysymont Janusz Obrzędy Erzsébet Schaár. Projekt 1975 4.sz. 14-19.o., Siedlecki Jan Węgierska ceramika /Wystawa w Warszawie/ Projekt 1975 4.sz. 63.o., Garztecka Ewa, Szentendre - siedzila malarzy. / Wystawa w Warszawie/ Trybuna Ludu 1976 310 sz.8.o., Garztecka Ewa, Pokaz sztuki Węgierskiej /w Warszawie/. Trybuna Ludu 1977 57 sz. 8.o. Frączak Anna, Nią przestrzeń, płótno./ Gabor Attalai/. Projekt, 1977 2 sz. 41-47 o., Marck Arpad, Pozorny epigonizm. /Wystawa plastyki w Węgierskim Instytucie Kultury w Warszawie/ Tygodnik Kulturalny 1978 21 sz, 16 o., Puzdrowski Edmund, Realizmi asczeza /Plastyka węgierska - wystawa w Poznaniu/. Cza s 1978 19 sz. 24 o., Kowa Iski Marck Arpad, Kreski i myáli /Wystawa węgierskiej grafiki satyrycznej w Warszawie/. Tygodnik Kulturalny 1978 39 sz. 15 o., Siedlecki Jan Grafika węgierska. /Wyst awa w Warszawie/. Projekt 1978 1 sz., 62, o., Wierzchowska Wiesława, Poszukiwania rozwiązań przestrzwnnych./ Vera Székely/. Projekt 1978 6 sz. 13-17 o Krauze Wojciech, Współczesn tkanina węgierska / Wystawa w warszawskiej Zachęcie/: Życie Warszawy 1979 52 sz 7 o., Grafika Beli Kondora. Wyatawa w Węgierskim Instytucie Kultury. Życie Warszawy 1979 222 s. 7 o., Kowa Iski Marek Arpad, Artyst a przypomniany./Bela Kondor/. Tygodnik kulturalny 1979 39 sz 16 o., Bcke László, Hegyi Lóránd, Szabados Árpád, Rozmowa o szt uce węgierskiej. Nowy Wyraz 1981 4 sz. 87-98 o., Grabowski Lech, Béla Kondor. /Wyst awa w Warszawie/. Pa rwy 1985 1 sz. 15 o. Grabowski Lech, Rzeźba węgierska /Wystawa w Warszawie/. Parwy 1985 5 sz. 10 o.. Krunák Emese Młodzi W węgierscy plakaciáci Projekt 1985 6 sz., 54-57 o., Krytycy węgierscy mówią... oprac. Irena Huml. Projekt 1985 6 sz., 58-59 o., Nowicka Danuta, Gdzie Dunaj, gdzie Odra.../Wyst awa prac plastyków węgierskich w Opolu/. Opole 1985 10 sz.24 o.,